

ІТ-ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ, МИСТЕЦТВІ ТА КУЛЬТУРІ
IT-TECHNOLOGIES IN EDUCATION, ARTS AND CULTURE
ІТ-ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАНИИ, ИСКУССТВЕ И КУЛЬТУРЕ

УДК 004.738.5:17.022

DOI: 10.31866/2617-796x.2.2018.155657

Овезгельдієв Ата,

*доктор технічних наук, професор,
Київський національний університет культури і мистецтв,
metanova@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0003-4267-0697>*

Гуменчук Анатолій,

*кандидат історичних наук,
Київський національний університет культури і мистецтв,
tora@ua.fm
<https://orcid.org/0000-0001-8931-7474>*

Хрущ Світлана,

*асистент,
Київський національний університет культури і мистецтв,
miksa@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-9349-7762>*

**ІНТЕРНЕТ І МОРАЛЬНІСТЬ:
СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ**

Метою дослідження є вивчення впливу Інтернету на соціальне та культурне становлення людини, як особистості; на її внутрішній світ та поведінку. Оцінка впливу інтернет-залежності на окрему особистість та соціальні групи, аналіз її впливу на становлення моральних цінностей та культуру поведінки в суспільстві. Визначення дії надлишку інформації, на девальвацію етичних норм людської цивілізації, що є найнебезпечнішим і непоправним наслідком активного вторгнення Інтернету в усі сфери діяльності людей.

Методи дослідження вивчення джерел впливу інформації з інтернет-мережі, як одного із засобів, впливу на формування світосприйняття населення, що є важливим аспектом навчання й морального виховання, та відіграє важливу роль у процесі формування особистості. З Інтернету люди дізнаються про норми поведінки, яка розцінюється в суспільстві як відповідна тій чи іншій соціальній групі. Соціальні мережі, доступність інформації в інтернет так чи інакше формує світогляд людей та їхні цінності. Найбільш відчутний вплив інтернет чинить на молодих людей як найбільш

сприйнятливих споживачів інформації. Методи впливу інформації отриманої з інтернету на формування ціннісних, морально-духовних орієнтацій особистості вивчається відносно нещодавно, при цьому багато проблем у даній галузі ще не охоплено.

Новизна дослідження особливості впливу інтернету на морально-духовні та соціальні цінності особистості. У статті висвітлюються позитивні та негативні сторони сприйняття інформації через інтернет. Зосереджується увага на розповсюдження різнопланової інформації через соціальні мережі, та спрямування її на різні соціальні та вікові групи.

Висновки. В результаті дослідження визначено вплив інтернету на особистість і моральні цінності людини, як масового засобу впливу, основного джерела інформації для більшості населення. Доведено, що на першому плані при цьому виявляється груповий інтерес, а на другому – пізнавальний. Встановлено, що Інтернет здійснює двоякий вплив на особистість: негативний, з одного боку, це анонімність, віртуальне хижацтво, інтернет-залежність, інформаційна небезпека; та позитивний: освітній і корисний досвід. Крім того користувачі здатні до аналізу отриманої інформації, намагаються її «фільтрувати», що позитивно впливає на логічне мислення, пам'ять, увагу.

Ключові слова: інтернет; культурне становлення; морально-духовні цінності; соціальні цінності; інтернет-залежність.

Вступ. У сучасному світі інформаційних технологій і глобального розповсюдження Інтернету людство все більше і більше стикається з життєво небезпечними проблемами у своєму розвитку, які з поширенням штучного інтелекту стають ще гострішими. Значне підвищення потужності комп'ютерів та інтернет-технологій багаторазово полегшило процеси збору, передачі, зберігання, обробки та аналізу даних, а, отже, для людини відкрилися безпрецедентні ресурси і можливості. Однією з найбільш значних проривних можливостей для людини стає технологія штучного інтелекту, яка дозволяє вирішувати найскладніші творчі завдання. При цьому, якщо просвіта надає традиційні істини вільному і схильному до аналізу людському розуму, то інтернет-технології дозволяють ратифікувати отримані знання за допомогою акумулювання та маніпулювання масивами даних, які, в свою чергу, стрімко збільшуються. З цієї причини когнітивні здібності людини поступово втрачають свою індивідуалізацію, і особистість поступово перетворюється в набір даних, які починають домінувати над нею. Таким чином, сучасній людині іноді навіть дуже складно усвідомити до кінця все, що відбувається в навколишньому інформаційному просторі (Гейтс, 2001).

Результати дослідження. Сучасним користувачам Інтернету потрібні відомості, що стосуються практичних потреб, і вони рідко цікавляться історією або філософією питання, моральними сторонами потрібної інформації. Для них важливо швидке отримання і успішне маніпулювання інформацією, а не зміст і концептуалізація її значення.

Окрім цього, алгоритми пошукових систем в Інтернеті мають здатність прогнозувати переваги конкретного користувача, персоналізувати результати і надавати їх зацікавленій особі для цілей, призначених для користувача. В цьому

випадку, правда стає відносною і вкрай ненадійною. Додатково з'являється небезпека домінування інформації над розумом людини. Наприклад, в Інтернеті різні соціальні мережі величезним потоком інформації поширюють уявні думки більшості з того чи іншого питання, внаслідок чого людина втрачає здатність індивідуальної рефлексії. Більшість користувачів починають використовувати Інтернет для уникнення власної самотності, а іноді і самого себе. Так починається процес духовної деградації, втрати сили волі і, отже, ослаблення індивідуальної сили духу, необхідної для формування власного переконання і світогляду. На наш погляд, без цих якостей взагалі неможлива творча діяльність людини з метою створення абсолютно нового та індивідуального.

Вже сьогодні Інтернет створив умови, завдяки яким на людей обрушується лава відомостей. Він надзвичайно розширив шляхи і методи миттєвого поширення інформації в глобальному суспільстві. І, звичайно, це благо для людства, але до певного моменту. Змушуючи працювати мозок і нервову систему людини за нормальними допустимими межами їх функціонування, рясна інформація в більшості випадків перетворюється в допінг, що руйнує її психіку і нервову систему. Багато людей вже сьогодні жадібно хапаються за всіляку інформацію не стільки тому, що хочуть бути більш обізнаними або бажають краще розібратися в будь-якому питанні, а тому, що вона стала в більшості випадків засобом збудження або заспокоєння. Вироблена звичка до поглинання величезної маси інформації вже починає в ряді випадків виходити за межі освіти, в область шкідливих звичок, свого роду інтернетоманії. А в майбутньому, людство чекає можливість безпосереднього з'єднання мозку різних людей між собою, «вливання» інформації безпосередньо в тіло мозку, минаючи органи слуху і зору. Неважко здогадатися, що все це в разі відсутності розумного регулювання може «допомогти» суспільству «підірвати» себе через загальну шизофренію (Харари, 2018). Всі ці процеси особливо помітні у впливі інтернет-технологій на сучасну політику. Маніпулювання невеликими групами і навіть конкретною людиною стало набагато легшим і доступнішим. Тому все більше політиків зловживають можливостями впливу через Інтернет, що сильно руйнує існуючий консенсус з приводу суспільних пріоритетів. Тепер акцент робиться на певних вузькоспрямованих цілях або претензіях. Політичні лідери зайняті адресним тиском, у них немає часу на осмислення змісту і потреби розширення свого світогляду. Головне швидко досягти своїх меркантильних політичних цілей, а все інше потім як-небудь. Висока швидкість і великий обсяг передачі політичної інформації притупляє рефлексію людини. Вдумливі люди починають програвати радикально налаштованим людям, оскільки цінності формуються не в процесі роздумів, а консенсусом в групі. Таким чином, незважаючи на всі досягнення, цифровий світ ризикує сам себе знищити. Оскільки за умови невідповідного зловживання Інтернетом у нього недоліків стає більше, ніж переваг. Виникає небезпека непоправного розщеплення психіки людини, а її моральна і культурна деградація генерує небезпеку для всього життя на планеті (Тоффлер, 2002). Досягнення

інформаційних технологій гнітюче впливають на психіку сучасної людини, і вона все більше втрачає свою духовність і почуття цілісності навколишнього світу. При цьому втрата духовності призводить і до втрати духовного способу адаптації, що призводить до вкрай небезпечної межі віддалення від свого еволюційного шляху розвитку. Віртуальний світ інформаційних технологій стає для людини більш «комфортним» і «природним», але це глибока помилка сучасної людини. Основний сенс цього полягає у підміні істинних духовних символів ціннісного світу людини сурогатними науковими, технологічними, соціальними, економічними, політичними та ідеологічними символами (Туркмен, 2009). Але ця підміна сурогатними символами не вирішує проблему сучасної людини, а заганяє її всередину, прискорюючи процес її духовної деградації. Тільки природні духовні символи є абсолютними цінностями і системоутворюючим фактором ціннісного світу людини. Однією з причин всього цього є ще і деградація релігійної духовності, що якраз відбувається в даний час. Так за допомогою Інтернету цей процес суттєво прискорюється та спрощується, а також починає набувати катастрофічних форм для людини внаслідок поступової втрати таких якостей, як мораль і духовність в цілому. Необхідно особливо відзначити, що сучасна людина знає багато, але не завжди до кінця розуміє своє місце в навколишньому світі, цілі та сенс свого існування. З цієї причини, вона в умовах глибокої духовної кризи стає все більш неадаптивною і розвивається не за канонами еволюції життя, а позитивістським шляхом. А це вже небезпечний хибний шлях, і він є основою всіх аномалій і негативів буття сучасної людини (Гроф, 2003). Високотехнологічна людина в більшості випадків обирає шлях супермена – позитивіста. Вона, втрачаючи все більше і більше свою духовність і віддаляючись від свого природного еволюційного розвитку, починає абсолютизувати, навіть можна сказати, обожнювати себе. Досягнення науково-технічного прогресу культивує в ній негативні якості всездозволеності, всемогутності, нігілізму, нарцисизму та нестримного користюлюбства, які найбільш яскраво виражаються в її жадобі споживання і насолоди. Стимулюється панування людини над природою, що призводить до прямої загрози існуванню самого життя на Землі. Звичайно, це все згубно позначається на її бутті, а, отже, її життя стає все більш катастрофічним, а соціальне життя піддається хаосу. Сучасна людина не надає ніякого значення тому, що відбувається, оскільки абсолютно не усвідомлює причину того, що відбувається з нею. Внаслідок усього цього сама людина регресує, а технології прогресують. Катастрофічно загострюються соціальні протиріччя на всіх рівнях життя людини. Зростає ймовірність техногенних катастроф, у тому числі можливості використання досягнень науково-технічного прогресу проти самого життя. Все це загострює почуття безвиході і породжує страх перед майбутнім (Туркмен, 2009). Численні дискусії останніх років, на яких обговорювалися проблеми взаємозв'язку Інтернету та моральності, підтвердили його актуальність і життєве значення. Не тільки активні користувачі Інтернетом, а й люди далекі від нього, стурбовані сьогодні тим, як складаються взаємини названих двох сфер людської діяльності. Інтерес до цієї проблеми викликаний певними соціальними причинами та

народжений духовною потребою сучасної людини. У наш час високих інформаційних технологій Інтернет перестав бути «особистою справою» окремої людини. Інтернет швидкими темпами і невидимо охоплює всі сфери життєдіяльності людини та кардинально змінює повсякденний побут людей, займає важливе положення в ієрархії суспільної свідомості. У багатьох випадках від успіхів Інтернету у величезній мірі залежить прогрес людської цивілізації. Але незаперечним є й інше – посилюються втручання Інтернету в усі сфери людського буття, досягнення роботизації та автоматизації, що охопили в останні десятиліття основні сторони промислового виробництва, ще більше загострили моральні проблеми людства. Сучасні інтернет-технології розвиваються під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, щоразу стикаються з політикою, зачіпаючи корінні інтереси мільйонів людей. В умовах сучасного суспільства процес «технізації» знання, індустріалізації самої інформації таїть у собі небезпеку обезлюднення Інтернету і при цьому його досягнення сприймаються багатьма як добра новина та найбільше зло одночасно. І немає нічого дивного в тому, що все більша кількість людей починає замислюватися над питаннями: у чому гуманістична місія Інтернету; яке його ставлення до щастя людини; чи здатне суспільство впоратися з викликаними ним до життя матеріальними та духовними силами; чи «керований» Інтернет; чи можливий контроль над використанням інтернет-технологій і його змістом?

Необхідно особливо відзначити, що сучасний Інтернет набув соціальні, економічні та політичні функції в суспільстві, змінивши обличчя людської цивілізації до невпізнання. Це справжня революція інформаційних технологій та високошвидкісна «зброя» проникнення. Не зменшуючи соціальної, людської користі Інтернету, необхідно особливо звернути увагу на супроводжуваний інформаційну революцію процес руйнування всіх етичних принципів, які створювалися людством століттями та дозволяли зберігати гідний спосіб життя навіть під час найбільш руйнівних війн і часів. Цей процес девальвації етичних норм людської цивілізації є найнебезпечнішим і непоправним наслідком активного вторгнення Інтернету в усі сфери діяльності людей. Становище ускладнюється ще тим, що, хоча досягненням технологій люди зобов'язані розуму, останній втрачає над ними контроль, як тільки вони входять у сферу практичного застосування. Таким чином, протиріччя, що існує між технологічною цивілізацією та духовною культурою суспільства, між рівнем знань і моральною свідомістю людей, аж ніяк не вигадка песимістів (Гроф, 2003). Звичайно, ці висновки можуть здатися недостатньо оптимістичними, особливо тим, хто бачить у досягненні матеріального багатства та забезпеченості кінцеву мету і панацею від соціальних хвороб. Хто схильний фетишизувати фактор знання, хто міряє прогрес ступенем досягнутого комфорту та кількістю накопичених цивілізованих «іграшок». Але якщо оптимізм ґрунтується не на ейфорії, настільки поширеній в наш освічений інформаційний вік, а на аналізі об'єктивних фактів, якщо віра в прогрес вільна від модної ілюзії, що Інтернет «всемогутній» інструмент вирішення всіх фундаментальних

протиріч соціального буття, то ці побоювання необхідно визнати слухними та ґрунтовними. Тому на тлі рясно представлених у сучасному світі «апокаліптичних» настроїв і поглядів прагнення відстояти вистраждані, завойовані тисячоліттями існування людської цивілізації, моральні та духовні критерії прогресу набувають особливої цінності. У сучасному житті швидкого розвитку та поширення інтернет-технологій моральність особливо важлива, оскільки людина часто стикається зі складними моральними питаннями. Вимога не тільки хотіти, а й думати стає все більш актуальною в міру того, як збільшується обсяг і глибина поставлених перед людиною життєвих проблем. Якщо людина судить про щось без розуміння, наприклад, не розібравшись, засуджує невинного, її судження можуть виявитися в протиріччі з її ж власними моральними принципами. Роблячи що-небудь без достатнього знання, людина може не досягти бажаного результату, а її моральні наміри будуть деградувати.

Людина не тільки повинна хотіти як краще, а й обов'язково їй слід думати так, щоб думки відповідали об'єктивній реальності та вели до найкращих дієвих рішень. У цій вимозі «не тільки хотіти, а й думати» і виражається моральна установка поведінки людини. Вона відноситься до моральності, оскільки мова йде про моральну оцінку «як краще». У моральних питаннях те, про що «треба думати», це не тільки зовнішня ситуація, в якій людина приймає рішення та діє, але і справжній сенс її намірів зробити «як краще». Прийняття рішень є обов'язковим етапом будь-якої цілеспрямованої людської діяльності: побутової, професійної, соціальної, культурної, економічної і політичної. Процес прийняття рішень є інтелектуальною, суб'єктивною процедурою, яка реалізується одноособово чи колективно (Губаренко, Овезгельдыев и Петров, 2013). При цьому одним з головних етапів є багатофакторне оцінювання, яке безпосередньо залежить від ступеня моральності людини. При різних можливих варіантах тлумачень понять моральність і мораль головними в них є координація поведінки людини. Залишаючись у сфері одних лише суджень, оцінок і намірів, які не втілюються в реальні вчинки мораль виявляється, по суті, порожньою і неефективною. У житті мало хотіти! Моральний намір виявляється дійсним і дієвим тільки за умови, коли робиться «як краще». Тільки в цьому випадку відбувається моральний вчинок з боку людини. Тоді, намір реалізується виключно в результаті дій, які робить сама людина. Відбувається при цьому певний матеріальний процес, який залежить не тільки від бажання людини. Є реальні умови такого процесу, можливості самої діяльності людини, необхідний закономірний зв'язок явищ, що обумовлює межі можливого та неминучі наслідки. Якщо все це залишається невідомим, то немає гарантії, що намір, нехай найкращий, здійсниться. Для того, щоб забезпечити відповідність намірів і результату, необхідні знання та розуміння.

Таким чином, наукова установка моральності передбачає розвинене почуття моральної відповідальності, яка не дозволяє людині обмежитися тільки своєю суб'єктивною думкою «як краще», але і вимагає рахуватися

з об'єктивною реальністю, з тим, що не залежить від думок і бажань окремої людини. Звичайно, люди змушені безперервно вирішувати та діяти, навіть тоді, коли немає часу думати чи немає можливості детально розібратися в обставинах. Особливо це актуально в сучасному світі Інтернету. В такому випадку сумлінна людина, принаймні, намагається зрозуміти, що вийшло в результаті цього рішення та дій, врахувати помилки і, якщо можливо, виправити їх. Так накопичується моральний досвід, який у подальшому дозволяє вгадувати правильні рішення поведінки тоді, коли немає достатнього знання та немає можливості довго розбиратися. Таке вгадування можна назвати моральною «інтуїцією» людини. Що відбувається в світі? У чому сенс того, що відбувається? У чому сенс моєї діяльності і життя? Якщо людина не віддається простій вірі, то вона обов'язково думає над цими та іншими питаннями і завжди знаходиться у пошуку необхідних знань. Тому якщо потреба в інформації не диктується простою цікавістю, за нею завжди стоїть моральний запит. Однак інформації самої по собі мало, її потрібно ще осмислити, а зробити це без якої б то не було серйозної концепції, без роздумів неможливо. Заперечуючи проти зв'язку Інтернету та моральності, звертають увагу ще на те, що Інтернет може породжувати зло і небезпечні загрози. У цьому виявляється ще одна глибока помилка сучасної людини. Інтернет лише відкриває те, що існує, добре чи погане. Відкриті Інтернетом нові можливості обертаються злом і погрозами не самі собою, а тільки в результаті такого застосування, коли люди або не передбачають його наслідків і недостатньо зважають на них, або свідомо використовують досягнення технологій як засоби наживи, придушення або загрози. Ми розуміємо, що світогляд людини включає не тільки її загальний погляд на світ, але і її загальну моральну позицію в житті. При цьому моральність складається з моральної свідомості та морального почуття і тому емоційна сфера повинна бути контрольована. Тільки за умови попереднього усвідомлення та детального знання почуттів, бажань та інтересів з'являється можливість управління ними. Але усвідомити їх буває зовсім не так просто, особливо якщо з області вузькоособистих перейти до суспільних інтересів і почуттів (Туркмен, 2009). Дієвість спонукань істотно залежить від характеру людини, від її так званих моральних сил, таких як совість, воля та інші. Якщо у людини не вистачає цих якостей, вона і при високих принципах і кращих спонуканнях не зможе у важких умовах бути справді моральною. Однак самі по собі моральні сили не мають певного напрямку і їх можна направляти у різні боки. Тільки напрямком на моральні цілі надає цим силам повноту визначеності. Наприклад, якщо у людини взагалі немає совісті, то ніякі заклики до совісті не можуть на неї подіяти. Оскільки совість сама по собі моральна сила або форма моральної свідомості, тоді визначальним є питання, який зміст совісті, що людина вважає сумісним зі своєю совістю, а що безсовісним (Адлер, 1997).

Не може бути моральності без простого співчуття, без честі, без волі. Але співчувати можна різним людям, честь можна розуміти по-різному, направляти

волю можна абсолютно в різні дії. Між почуттями і розумом, таким чином, виникає синергізм: знання впливає на почуття та впливає на моральні сили, розсудливо визначаючи їх зміст. Людина визначає моральні шляхи свого розвитку, висвітлюючи знанням зовнішні обставини та своє власне буття. Таким чином, особистість формується в результаті засвоєння життєвого досвіду і, отже, того ж знання. При цьому формуються також моральні сили особистості. Тільки тверді знання, народжуючи рішучість, зміцнюють волю людини. Якщо людина усвідомила тяжкі наслідки свого вчинку, вона може жорстоко засуджувати себе і її совість загострюється. Розглянемо деякі якості моральності індивіда, які, на наш погляд, є найбільш суттєвими.

По-перше, моральність передбачає не тільки усвідомлення своїх дій, але також і їх оцінку. Це дозволяє усвідомити відношення здійснюваних дій до відповідної системи цінностей людини. Інакше кажучи, навіть усвідомлюючи свою дію, людина не завжди розуміє, що вона творить.

По-друге, моральність передбачає співвідношення цінностей, суджень і дій з моральною свідомістю інших людей. Вона виражається як суспільне явище і для однієї людини існує виключно в її ставленні до інших людей. Поняття моральності ізольованої людини не має ніякого сенсу.

По-третє, моральність завжди передбачає хоча б деяку реалізацію у відповідних діях. Обмежуючись однією сферою моральної свідомості, вона залишалася б річчю в собі, не була б дійсною.

По-четверте, присутність можливості права вибору, хоча б подумки. Коли такої можливості немає, то не можна говорити про моральність.

Нарешті, особливу рису моральності становить безумовна владність. Поки йде міркування, зважування аргументів і можливостей, моральна свідомість ще не виступає у чистому вигляді. Але настає момент рішення та дії, коли людина може навіть вступити всупереч доводам свого розуму, слідує моральній свідомості, яка має більш глибокі підстави, виходячи з життєвого та соціального досвіду. Вищевикладені якості морального характеру являють собою малу частину змісту морального індивіда, але є базовими з точки зору формування окремої моральної особистості. Особистість формується і виділяється своїми вчинками в суспільному житті. Тут вчинок – це свідомо спрямована закінчена дія чи діяльність людини, в якій моральність виступає в єдності свідомості та дії. Він складається з наступних моментів: мета чи наміри; план його здійснення; спонукання діяльності або воля, яка переводить наміри в дії; сама діяльність; результати та наслідки; сприйняття останніх і засвоєння їх людиною (Адлер, 1997). Таким чином, мета, план і воля належать до свідомості, а діяльність здійснює перехід від свідомості до результатів і наслідків, а ці останні відображаються у свідомості. Формально перед нами звичайна схема зі зворотнім зв'язком. Але за межі даної схеми, крім усього комплексу зовнішніх умов, винесено сам суб'єкт моральності – людина. Саме вона здійснює вчинок і отримує (має) підстави, які спонукають її висунути цю мету. Також винесені її

ціннісні орієнтації, її підсвідомі прагнення, її здатності, характер, а також її чисто фізичні можливості. За всім цим, звичайно, стоять соціальні умови, але вони «діють» тут через людину. Зазвичай про це забувають і часто, коли скаржаться на умови, не беруть до уваги самого себе як умову, яка заважала здійсненню добрих намірів: власні лінощі, боягузтво, дурість, невігластво. Крім того, в розглянутій схемі вчинку мораль безпосередньо вкладена у цілі. План визначає те, що потрібно зробити для досягнення мети. Відповідно, дія виступає як необхідність, визначена метою, а необхідність, покладена мораллю, визначається як борг. У моральному плані дією є саме те, що має зробити людина. У спонуканні дії проявляється те, що називають морально-вольовими якостями, якими і позначається здатність переводити наміри у дію або їх затримку. Дія поєднує у собі суб'єктивне (направляє свідомість) і об'єктивне (саме зовнішній вплив), через яке суб'єктивний намір «переходить» в результат. Тому момент переходу до дії займає особливе місце. Наприклад, він подібний до триггеру, що запускає потік моральних намірів у зовнішню матерію. Самі ж результати та наслідки в їх об'єктивності знаходяться за рамками моралі. Але вони повертаються до неї через сприйняття людини. Вона бачить, що зробила, і, так чи інакше, реагує на результати свого вчинку.

Необхідно також відзначити, що вищевикладену схему вчинку можна і не пов'язувати з моральністю. Взагалі її можна прийняти як зображення цілеспрямованої діяльності людини. У початковій цілісності практики моральний і пізнавальний аспекти не розділялися. У цій єдності і полягає першоджерело зв'язку Інтернету та моральності. Вони обидва є результатом розвитку двох взаємопов'язаних аспектів людської практики. Та початковий взаємозв'язок полягає у вихідному пункті діяльності – в меті, яка визначає єдність двох сторін – суб'єктивної та об'єктивної. У суб'єктивному плані метою є те, що в тому чи іншому відношенні є для людини благом і чого вона хотіла б досягти. В об'єктивному плані метою є те, що може здійснитися, або здається людині можливим. Оцінка ж можливості залежить від знання. Коли людина ставить собі будь-яку мету, вона думає, що її можна досягти і якщо вона твердо знає, що вона не є здійсненою, то не ставить її за мету. Навпаки, якщо людина дізнається про нові для себе можливості, то у неї з'являються відповідні цілі. Уявлення про благо теж залежить від знань. Таким чином, у самому цілеспрямованому характері практичної діяльності та в її ролі для пізнання міститься зв'язок між прагненням до блага і знаннями. Звичайно, будь-яка діяльність спрямовується на благо, але саме поняття блага або добра, поняття про реальність мети, шкоду та користь залежить від отриманих знань. Пізнання збуджується тими ж стимулами до блага, що і моральність, і тоді вони спрямовані на одну і ту ж суспільну користь. Так, в самих джерелах Інтернету та моральності лежить їх внутрішній зв'язок, ядро якого становить властива поняттю мети єдність суб'єктивного та об'єктивного – бажаного і можливого (Губаренко, Овезгельдыев и Петров, 2013). Необхідно особливо підкреслити, що моральність обов'язково передбачає свідомість. Вона складалася

в міру того, як люди усвідомлювали результати своїх дій і забороняли те, що приносило шкоду, та заохочували корисне. Тоді початок моралі лежить у сприйнятті людиною результату. У нашій схемі вчинку це представлено в останній ланці, на яку покладено пізнання. Перша ланка вчинку – мета і сам феномен свідомого встановлення цілей, які розвинулися від інстинктивних і рефлекторних прагнень, що направляють дії на досягнення зовнішнього предмета. Усвідомлення цих прагнень у їх відношенні до такого зовнішнього предмету і дає найпростішу свідому мету. Але ж «усвідомлення» є не що інше, як перехід від сприйняття або переживання до знання. Тоді, можемо підкреслити, що моральна свідомість починається зі знання. Мораль вироблялася і виробляється людьми в міру усвідомлення ними їх діяльності та її результатів, їх взаємних відносин, їх власних потреб. Перш за все, вона відображає їхнє буття. У багатьох випадках, відображення дійсності в моралі перекручується помилковими уявленнями людини в тому числі і за допомогою Інтернету.

У сфері моральності людина при невідповідності результату намірам намагається щось виправити, отримати уроки на майбутнє, навіть змінити свої цілі та принципи, якщо бачить їх нереальність або небажаність наслідків, до яких вони призвели. Таким чином, людина робить той же процес пізнання і виносить з нього моральні уроки. Протириччя між оцінкою вчинку за намірами та результатами вирішуються розвитком самої моральності. Каяття у разі плачевних результатів повинно супроводжуватися отриманням уроків і пошуком найкращих рішень. Ця вимога розумної совісті, якій потрібні не одні терзання, а й вдосконалення. Справжня моральність існує тільки у самовдосконаленні людини та її усвідомленій еволюції (Туркмен, 2009). Таким чином, нам зрозуміло, що в основі дії, яка реалізує моральність, лежать безпосередні взаємини людей. Фактори моральності виявляються тільки через людей і мають життєвий сенс лише в їх безпосередніх відносинах один з одним, а не в інтернет-просторі. Сучасні інтернет-технології мають величезну силу морального впливу на людей. Однак, оцінюючи моральний «авторитет» Інтернету, не можна не помітити ту вражаючу подвійність почуттів, яку викликає вона у багатьох людей, філософськи оцінюючих шляхи та наслідки її розвитку. Світ Інтернету є світом свободи людської думки і можливостей. Але як це не парадоксально, людське призначення Інтернету, пов'язане з соціальними аспектами використання результатів, вносить певні обмеження в цю свободу. Свобода думати про що завгодно гарантована людині законами біології, і поки вона є у людини. Але людина може втратити її, так як наукою обґрунтована принципова можливість безпосереднього втручання у процес мислення, процес підключення живого мозку до апарату штучного інтелекту, через який передаються думки іншим, або задається програма мислення. Пройде якийсь термін, наука зробить ряд нових відкриттів, і може стати реальністю можливість руйнування прихованості думки та дистанційне керування мисленням. Яскравим інструментом досягнення всього цього і буде глобальний Інтернет. Це створить передумови для повного порушення тієї внутрішньої духовної свободи, на якій ґрунтується людське «Я» (Харари, 2018).

Ще один важливий аспект полягає у тому, що сучасний Інтернет сильно впливає на активну діяльність людини і, навіть, у деяких випадках обмежує його. Тому обмеження її активного користування Інтернетом неминуче звужує можливості для застосування здібностей людини, в результаті чого з'являється однобічність поглядів і дій. Однобічність поглядів і дій часто призводить людину до конфлікту з іншими людьми та суспільством, руйнівню впливає як на саму особу, так і на оточуючих. Починає розвиватися хаос одновимірної людини і з'являється загроза зникнення творчої мислячої людини.

Висновок. З метою запобігання катастрофи зникнення вільно мислячої людини необхідно внести доцільність розвитку Інтернету в суспільстві з урахуванням моральних вимог. Одним з найважливіших обмежувальних засобів негативного впливу масового поширення Інтернету на формування моральних основ суспільства служить висока культура (Швейцер, 1973). Можна навіть сказати, що Інтернет у певній мірі пов'язаний з моральністю через культуру і що висока моральність досягається через високу культуру, де людині немає, і не може бути заміни. Самим загальним середовищем, протидією однобічності, що залучає людину в різноманіття життя, активізує її думки та почуття, що змушує працювати одна на одну різні її здатності, є висока культура. Саме культура, у широкому розумінні цього слова, з її складним арсеналом інформації, думок і почуттів є тим потужним стимулятором дії, що допомагає формуванню самостійно мислячої, глибоко і системно відчуючої моральної особистості, яка здатна розпалити в людині іскри її прихованих талантів, порушити в ній творчу думку, підняти духовну енергію. Культура у широкому розумінні більша, ніж будь-яка професія, в тому числі навіть сама інтелектуальна. Вона включає культуру почуттів, волі і бажань; культуру поведінки; фізичну культуру і т.д. Культура уособлює комплексний людський початок, який входить в зміст її існування, не дивлячись ні на які інформатизацію та кібернетизацію. Різні види культури, прославляючи або руйнуючи людську особистість, впливають тим самим на соціальний розвиток суспільства. Будучи постійно діючим громадським чинником, культура є особливо важливою духовною силою, громадська роль якої зростає зі зростанням матеріального добробуту суспільства та вивільненням додаткового часу для вільно обраної кожною людиною області діяльності. При цьому даний час може бути використано на самовдосконалення особистості або на її деградацію. Правильна наукова організація соціальної структури та динаміки розвитку суспільства є гарантією проти інтелектуального подрібнення та емоційного осушення людини, бо в цьому випадку саме культура здатна стати справжньою протиотрутою від подібних явищ. Тільки культура та мистецтво, збагачуючи людину моральністю, здатні олюднити Інтернет у сучасну епоху.

Список посилань

- Адлер, А., 1997. *Понять природу человека*. Перевод с английского языка Е.А. Цыпина. Санкт-Петербург: Академический проект.
- Гейтс, Б., 2001. *Бизнес со скоростью мысли*. Перевод с английского языка Н. Шаховой. Москва: ЭКСМО-Пресс.
- Гроф, К., 2003. *Духовный кризис: Когда преобразование личности становится кризисом*. Перевод с английского языка А. Ригина и А. Киселева. Москва: Издательство АСТ.
- Губаренко, Е.В., Овезгельдыев, А.О. и Петров, Э.Г., 2013. *Модели и методы управления устойчивым развитием социально-экономических систем*. Херсон: Гринь Д.С.
- Тоффлер, Э., 2002. *Третья волна*. Перевод с английского языка. Москва: Издательство АСТ.
- Туркмен, О., 2009. *Синергетическая теория Жизни: природа, алгоритм, само постижение, осознанная эволюция*. Киев: Наукова думка.
- Харари, Ю.Н., 2018. *Sapiens*. Краткая история человечества. Перевод с английского языка Л. Сумм. Москва: Синдбад.
- Швейцер, А., 1973. *Культура и этика*. Перевод с немецкого языка Н.А. Захарченко и Г.В. Колшанского. Москва: Прогресс.

References

- Adler, A., 1997. *Poniat prirodu cheloveka* [Understanding human nature]. Translation from English by E.A. Cypina. St. Petersburg: Akademicheskij projekt.
- Gejts, B., 2001. *Biznes so skorostyu mysli* [Business with the speed of thought]. Translation from English by N. Shakhov. Moscow: EHKSMO-Press.
- Grof, K., 2003. *Dukhovnyj krizis: Kogda preobrazovanie lichnosti stanovitsya krizisom* [Spiritual Crisis: When the Transformation of a Personality Becomes a Crisis]. Translated from English by A. Rigin and A. Kiselev. Moscow: Izdatelstvo AST.
- Gubarenko, E.V., Ovezgeldyev, A.O. and Petrov, E.G. 2013. *Modeli i metody upravleniya ustojchivym razvitiem socialno-ehkonomicheskikh sistem* [Models and methods for managing the sustainable development of socio-economic systems]. Kherson: Grin D.S.
- Kharari, Iu.N., 2018. *Sapiens. Kratkaya istoriya chelovechestva* [Sapiens. Brief history of mankind]. Translation from English L. Summ. Moscow: Sindbad.
- Shveitcer, A., 1973. *Kultura i ehtika* [Culture and Ethics] Translation from German by N.A. Zakharchenko and G.V. Kolshansky. Moscow: Progress.
- Toffler, E., 2002. *Tretya volna* [The third wave]. Translation from English. Moscow: Izdatelstvo AST.
- Turkmen, O., 2009. *Sinergeticheskaja teoriia Zhizni: priroda, algoritm, samopostizhenie, osoznannaia evolutciia* [Synergetic Theory of Life: nature, algorithm, self-comprehension, conscious evolution]. Kyiv: Naukova dumka.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2018

UDC 004.738.5:17.022***Ovezgeldiev Ata,***

*Doctor of Technical Sciences, Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
metanova@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0003-4267-0697>*

Humenchuk Anatolii,

*PhD in Historical Sciences,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
topa@ua.fm
<https://orcid.org/0000-0001-8931-7474>*

Khrushch Svitlana,

*Assistant,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
miksa@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-9349-7762>*

INTERNET AND MORALITY: SOCIOCULTURAL ASPECTS

The purpose of the article is to study the Internet influence on the social and cultural people's becoming, as personalities; on their inner world and behavior. Estimation of internet-dependence influence on an individual and task forces, analysis of its influence on moral values becoming and behavior culture in society is considered. Determination of action of information surplus, on devaluation of human civilization ethic norms is considered, which are the most dangerous and incorrigible consequence of active encroachment in the Internet in all spheres of people's activity.

Research methods. The investigation the sources of information influence from an internet-network, as one of facilities, to influence on forming the perception of the population world that is the important aspect of studies and moral education, and plays an important role in the process of personality forming. From the Internet people hear about the codes of conduct that is considered in society as corresponding to that or other task force. Social networks, information availability in the internet in any case forms the world view of people and their values. The most perceptible influence the internet renders on young people as most receptive consumers of information. Methods of information influence got from the internet on forming the morally-spiritual orientations of personality valued, studied relatively recently, there a lot of problems in this industry have been not solved yet.

A novelty of research consists in feature of the internet influence which is on the morally-spiritual and personality social values. In the article positive and negative parties of information perception are illuminated over the internet. Attention is concentrated on distribution of diverse information through social networks, and aspirations of its on different task and age-old forces.

Conclusions. As a result of research influence in the internet, there is certain on personality and people's moral values, as mass means of influence, basic information generator for majority of population. It is well-proven that on the first plan here appears group interest, and on the second it is cognitive. It is set that the Internet carries out dual influence on personality: negative, from one side, it is anonymity, virtual preying on others, internet-dependence, informative danger; but positive: educational and useful experience. In addition users are apt at the analysis of the got information, it is tried to "filter" its, that positively influences on the logical thinking, memory, attention.

Key words: the internet; cultural becoming; morally-spiritual values; social values; internet-dependence.

УДК 004.738.5:17.022

Овезгельдыев Ата,

доктор технических наук, профессор,

Киевский национальный университет культуры и искусств,

Киев, Украина

metanova@yahoo.com

<http://orcid.org/0000-0003-4267-0697>

Гуменчук Анатолий,

кандидат исторических наук,

Киевский национальный университет культуры и искусств,

Киев, Украина

topa@ua.fm

<https://orcid.org/0000-0001-8931-7474>

Хруц Светлана,

ассистент,

Киевский национальный университет культуры и искусств,

Киев, Украина

miksa@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0001-9349-7762>

ИНТЕРНЕТ И НРАВСТВЕННОСТЬ: СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ

Целью исследования являются изучение влияния Интернета на социальное и культурное становление человека, как личности; на ее внутренний мир и поведение. Оценка влияния интернет-зависимости на отдельную личность и социальные группы, анализ ее влияния на становление моральных ценностей и культуру поведения в обществе. Определение действия излишка информации, на девальвацию этических норм человеческой цивилизации, которые являются опаснейшим и неисправимым следствием активного вторжения Интернета во все сферы деятельности людей.

Методы исследования изучение источников влияния информации из интернет-сети, как одного из средств, влиянию на формирование мировосприятия населения,

которое является важным аспектом учебы и морального воспитания, и играет важную роль в процессе формирования личности. Из Интернета люди узнают о нормах поведения, которое расценивается в обществе как соответствующая той или другой социальной группе. Социальные сети, доступность информации в интернет так или иначе формирует мировоззрение людей и их ценности. Наиболее осязаемое влияние интернет оказывает на молодых людей как наиболее восприимчивых потребителей информации. Методы влияния информации полученной из интернета на формирование ценностных, морально-духовных ориентаций личности изучается относительно недавно, при этом многие проблемы в данной отрасли еще не охвачены.

Новизна исследования особенности влияния интернета на морально-духовные и социальные ценности личности. В статье освещаются позитивные и негативные стороны восприятия информации через интернет. Сосредоточивается внимание на распространение разноплановой информации через социальные сети, и устремления ее на разные социальные и вековые группы.

Выводы. В результате исследования определено влияние интернета на личность и моральные ценности человека, как массового средства влияния, основного источника информации для большинства населения. Доказано, что на первом плане при этом оказывается групповой интерес, а на втором – познавательный. Установлено, что Интернет осуществляет двоякое влияние на личность: негативный, с одной стороны, это анонимность, виртуальное хищничество, интернет-зависимость, информационная опасность; но позитивный: образовательный и полезный опыт. Кроме того пользователи способны к анализу полученной информации, пытаются ее "фильтровать", что положительно влияет на логическое мышление, память, внимание

Ключевые слова: интернет; культурное становление; морально-духовные ценности; социальные ценности; интернет-зависимость.